

The subject of the study is the German and Ukrainian term system in the field of social pedagogy/social work.

The focus of the study is the principles of distinguishing the terms in the given field and the compilation of the specialized dictionary from them.

It is established that the process of working on a term system dictionary requires the creation of a holistic linguistic concept. The practical value for users shall be decisive while choosing the terms for the dictionary.

When selecting specialized terms it is important to adhere to the principle of coverage of the main topics and methods of a particular sphere, to take into account the frequency of the use of a specific notion in professional texts, its informativity and the ability to be combined with other words.

In the translation of isolated terminology units it is necessary to resort to different techniques, and in the absence of lexical equivalents in one or another language, to use descriptive translation.

Key words: *specialized dictionary, German-Ukrainian dictionary, term system, term, social work, social pedagogy.*

УДК: 821.111(73) – 1.09«19»

Заболотна О. Р.,
асистент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
zabolotna.olha@gmail.com

СЕМАНТИКА ПРОТЕСТУ ПРОТИ ПАТРИАРХАЛЬНОГО ДИСКУРСУ В РОМАНІ СИЛЬВІ ПЛАТ «THE BELL JAR»

Роман «The Bell Jar» порушує питання місця творчої жінки у суспільстві. Сильвія Плат докладно описує всі страждання головної героїні. Стаття присвячена вивченню лексичного наповнення поняття ПРОТЕСТ в індивідуально-авторському стилі письменниці.

Ключові слова: *постмодернізм, дискурс, божевілля, протест, стереотип.*

Тема божевілля та самогубства була й залишається актуальною у літературі як класичного, так і модерного й постмодерного періодів. Особливу увагу дослідників творів, що торкаються цих тем, привертають спроби реконструкції психічного стану героя/автора, який призводить до пограниччя життя та смерті.

Ми вже зазначали, що феміністична критика сприймає психічну хворобу як акцептуацію протесту, який не може бути висловлений раціонально. Роман Сильвії Плат є яскравим зразком гендерно обумовленого протесту особистості проти пануючого соціального та культурного дискурсу, у даному випадку – дискурсу американського суспільства 1950-1960 рр. Послідовно та наполегливо вустами своєї героїні Сильвія Плат перелічує усі причини не погоджуватися із зазначеним суспільством «порядком речей». Ми вже вказували на несприйняття Естер гламурного світу жіночих журналів, бенкетів, вечірок, продиктованих рекламою зразків споживання їжі, одягу, стилю життя. Образ нудоти, семантично пов'язаний із фізіологічним не-перетравленням, відторгненням зовнішнього, є надзвичайно влучним для показу початку дороги Естер до заперечення інших, фундаментальніших моделей, котрі нав'язує суспільство.

Заперечення заміжжя як єдино правильного життєвого вибору висловлюється Естер практично постійно. У розділі 7, міркуючи про власне майбутнє у світлі стосунків з Бадді Віллардом, Естер гранично чітко порівнює становище жінки в сім'ї зі становищем раба:

I also remembered Buddy Willard saying in a sinister, knowing way that after I had children I would feel differently, I wouldn't want to write poems any more. So I began to think maybe it was true that when you were married and had children it was like being brainwashed, and afterward you went about numb as a slave in some private, totalitarian state. (p. 85).

І я чудово пам'ятаю, як Бадді Віллард з цинічністю знавця повідомив мені, що як тільки я стану матір'ю, я перемінюся і перестану писати вірші. Тому мені деколи здавалося, що вийти заміж та обзавестися дітьми – це те саме, що зазнати промивання мізків, і твоя доля буде схожа на долю німого раба у приватному, але тим не менше тоталітарному царстві.

Конотація «заміжжя як рабство» семантично пов'язані із «протестом» та «визволенням». Останнє бачиться Естер як рішення ніколи не виходити заміж. Як пише Сильвія Плат, вкладаючи свої

думки в уста героїні, «...мені нестерпна сама думка, що чоловік може притиснути мене, поставити на коліна, – сказала я доктору Нолан. – Чоловік ні за що на світі не відповідає, а я ось народжу дитину і повинна буду сидіти з нею як прив'язана» — “What I hate is the thought of being under a man’s thumb,” I had told Doctor Nolan. «A man doesn’t have a worry in the world, while I’ve got a baby hanging over my head like a big stick, to keep me in line».

Протест проти небажаної, нав’язаної вагітності викликає страх. Однак вихід знаходиться, Естер за порадою молодшої професійної лікарки йде до гінеколога та забезпечується від небажаної вагітності. Такий стан сприймається як свобода: «Freedom from fear, freedom from marrying the wrong person» — «Свобода від Страху, Свобода від необхідності виходити за когось зовсім негодячого».

У романі неодноразово зазначається нерівноправність жінок та чоловіків з точки зору суспільної моралі американського соціуму 1950-х років, який приписував жінкам суворо зберігати невинність до шлюбу та закривати очі на походеньки чоловіків. І тут доволі цікавим є епізод, у якому Естер з подругами йде в кіно. В основі фільму лежить розповідь про «хорошу біляву дівчину» (nice blond girl) та «сексуальну брюнетку» (sexy black-haired girl), котрі знайомляться з молодими чоловіками. Епітет «sexy» («сексуальний») наділений негативною конотацією та протиставляється прикметнику «nice» («гарний»). З погляду громадської моралі 1950-х років, хороша дівчина не може бути сексуальною. Така установка втілюється в повчальному сюжеті фільму. Білява героїня дотримується всіх правил пристойності і за свою добру поведінку в кінці фільму стає нареченою футболіста. Натомість сексуальна брюнетка залишається одна – її друг, який бачив в ній лише доступну коханку, а не дружину, йде до Європи один. Стереотипи пристойної та непристойної поведінки, як це нам показує Сільвія Плат, насаджуються за допомогою образів масової культури як гендерно обумовлені та принципово різні для чоловіків та жінок. Як відзначає S. Smith (С. Сміт), Сільвія Плат використовує параноїдальний стан своєї героїні як прийом розповіді, який дозволяє їй ввести свого роду розповідача, що проникає у пристойний вид оточуючих людей і бачить приховані мотиви їхньої поведінки [1, с. 54].

Депресія Естер та її суїцидальні спроби пояснюються як неспроможність героїні відповідати певному канону. ПРОТЕСТ Естер внутрішньо спрямований на неї саму, коли вона перераховує, чого вона як жінка не вмє, аби бути привабливою: не вмю готувати, не вмю стенографувати, жадливо танцюю, не вмю їздити верхи та кататися на лижах, не говорю по-німецьки, не читаю на давньоєврейській, не пишу китайською, не знаю світової географії. Цей перелік може здатися іронічним, однак Сильвія Плат ним стверджує, що жінка вимушена відповідати або сталому образу «правильної» жінки, або мати такі властивості, які гарантовано збільшать її ціну на ринку жінок. Естер, зустрівшись із тим, що нікого не цікавлять почуття самої жінки як у сексі, так і при виборі життєвого шляху, вимушено занурюється у божевілля як прихисток від світу, в якому не знаходить місця.

Гірке усвідомлення розриву між тим, що суспільство вимагає від молодшої жінки, і той досвід, який отримує Естер, посилює її почуття ізольованості та потреби сховатися. Суспільні настанови, сформовані патріархальною та гендерно нечутливою культурою вимагають від молодшої жінки як Естер бути доброзичливою, приємною для всіх, впевненою у собі, гламурною та щасливою, тоді як на практиці вони стикається із насильством, пияцтвом, нерозбірливістю стосунків. Вона очікує романтичних та значущих стосунків із чоловіками, а зустрічається з нерозумінням, ігноруванням, жорстокістю, небажанням чути її та брати до уваги її почуття. Естер відчуває, що вона самотня у своїх роздумах про темні сторони життя та у ставленні до світу, тому ховається в чорний гумор, цинізм та меланхолію, котрі стають своєрідною формою ПРОТЕСТУ проти чинних правил. У неї виникає та поглиблюється відчуття нереальності того, що відбувається та того, чого вона прагне, і вона не в силах винести це роздвоєння, яке переходить у депресію та спроби самогубства. Скляний ковпак божевілля є єдиним рятунком від жадливості світу, яким його відчуває Естер.

Ми вже неодноразово вказували на семантику назви роману. Образ скляного ковпака чи перевернутої скляної спеціальної банки, яку використовують для природничих дослідів над газом чи вакуумом, може здатися лише соматичним маркером індивідуального відчуття хвороби, але набуває лінгвокультурної багатоаспектності в контексті кожної появи образу на сторінках роману.

У сцені поїздки на машині з матір’ю до нової приватної клініки, кошти на лікування в якій надала відома письменниця Філомена Гвінея, Естер гранично напружена після безрезультатного та

травматичного перебування в клініці доктора Гордона. У машині вона начебто примірює нову можливість покінчити із життям і одночасно міркує про те, що її чекає:

I knew I should be grateful to Mrs. Guinea, only I couldn't feel a thing. If Mrs. Guinea had given me a ticket to Europe, or a round-the-world cruise, it wouldn't have made one scrap of difference to me, because wherever I sat – on the deck of a ship or at a street café in Paris or Bangkok – I would be sitting under the same glass bell jar, stewing in my own sour air. (p. 185)

Я знала, що мені слід було бути вдячною місіс Гвінеа, однак насправді я не відчувала нічого. Навіть якщо б місіс Гвінеа замість приватної клініки влаштувала мені подорож до Європи чи будь-який навколосвітній круїз, це також нічого б не змінило, бо де б я там не опинилася – на палубі теплоходу або у вуличному кафе Парижу чи Бангкоку, – я й там би перебувала під усе тим же скляним ковпаком й дихала б отруєним мною повітрям.

Вражаюче точною є реакція Естер на пропозицію матері, коли остання під час візиту в клініку на день 20-річчя Естер, сподіваючись на одужання доньки, пропонує:

"We'll take up where we left off, Ester," she had said, with her sweet, martyr's smile. "We'll act as if all this were a bad dream."

A bad dream.

To the person in the bell jar, blank and stopped as a dead baby, the world itself is a bad dream.

A bad dream.

I remembered everything.

I remembered the cadavers and Doreen and the story of the fig tree and Marco's diamond and the sailor on the Common and Doctor Gordon's wall-eyed nurse and the broken thermometers and the Negro with his two kinds of beans and the twenty pounds I gained on insulin and the rock that bulged between sky and the sea like a gray skull.

Maybe forgetfulness, like a kind snow, should numb and cover them.

But they were part of me. They were my landscape. (p. 237) — Ми з тобою розпочнемо з того місяця, на якому зупинилися, – сказала вона зі своєю такою ніжною та мученицькою посмішкою. — І будемо поводитися так, начебто усе це було лише поганим сном.

Поганим сном!

Для людини під скляним ковпаком, блідої та приреченої на нерухомість як мертво дитя, поганим сном був весь світ. (вид. автор.)

Поганим сном!

І тут я децю згадала.

Я згадала про трупи, і про Дорін, і про історію щодо фігового дерева, і про діамант Марко, і про матросика з Коммоноуелс-авеню, і про асистентку доктора Гордона, очі в якій були як стіна, і про розбиті градусники, і про негра з його тацею з бобами та горошком, і про вісім зайвих кілограмів, які я набрала через лікування інсуліном. І про скелю між небом та морем, яка повстала як череп.

Нехай покриє їх снігова пелена забуття, нехай замовкнуть вони навіки!

Але вони увійшли у мене. Вони стали частиною мене самої. Стали моїм пейзажем.

Отруєне повітря під уявним ковпаком ізольованості відчуває не лише Естер. Її мимовільна подруга Джон нарешті розриває коло власних страждань. Символічним є те, що Джоан захворіла також на ґрунті того, що не змогла дотриматися вимог свого начальника-чоловіка. Джоан, розповідаючи Естер про зацікавленість її досвідом, показує зібрану теку з вирізками з газет, котрі розповідали про спробу Естер отруїтися у підвалі власного будинку. Для Джоан спроба самогубства Естер є зрозумілою поведінкою. А Естер, розглядаючи ці вирізки з газет, дивлячись на крикливі заголовки, знову сприймає своє життя відокремлено від себе самої, відчуває внутрішню протест проти такого безцеремонного втручання у приватне, персональне, інтимне.

Однак Сильвія Плат показує, що насправді її героїня хоче жити. Її протест проти життя є протестом не екзистенційним, а соціальним. Попри докладні, надреалістичні описи спроб самогубства, попри невпевненість Естер, що вона подолала хворобу, попри нездоланий страх перед світом «манекенів», якими видаються не лише пацієнти клініки, але й решта людей, Естер хоче жити. Недаремно в романі є два епізоди, де Естер промовляє «Я є! Я є! – I am! I am!». Вперше цей вигук виникає у свідомості Естер після спроби втопитися, після боротьби свідомості із власним тілом, яке

не хоче вмирати. І друга – після поховання Джоан, якій вдалося те, що Естер намагалася зробити кілька разів. Знову виникає цей внутрішній крик: «Я є! Я є! — I am! I am!». Головна героїня приймає лікування від доктора Нолан і як наслідок відчуває: «*The bell jar hung, suspended, a few feet above my head. I was open to the circulating air*» – скляний ковпак, без жодної тріщини та ушкодження, висів у декількох футах на мою голову. Я дихала повітрям, що вільно кружляло всередині.

Лікування та отриманий жахливий досвід певним чином примирює Естер з оточуючим світом. Вона не лише приймає лікування, але й збирається пройти співбесіду та вийти з клініки назовні, у світ з його настановами, хоче прийняти правила гри із суспільством. Її протест на цей час зникає, замінившись надією. І знову виникає тема заміжжя:

I had hoped, at my departure, I would feel sure and knowledgeable about everything that lay ahead – after all, I had been “analyzed.” Instead, all I could see were question mark. But I wasn’t getting married. There ought, I thought, to be a ritual for being born twice – patched, retreaded and approved for the road... (p. 244).

Колись я сподівалася, що на момент випуски буду відчувати себе упевнено, прекрасно орієнтуватися у всьому на світі і, головне, в тому, що належить робити мені самій, — кінець кінцем, даремно ж мене було піддано «аналізу». Але натомість будь яка моя думка незмінно завершувалася знаком питання.

Але я не вийшла заміж. Але ж це було неодмінною умовою, як мені видавалося, для початку нового життя – піти стежкою, оступитися і вийти на широкий шлях.

Як бачимо, Сильвія Плат завершує свій роман з надією на немарність страждань. Головна героїня Естер Грінвуд проходить величезну еволюцію від молодішої наївної дівчини до молодішої жінки з трагічним досвідом втрат і розумінням того, чого саме вона хоче від життя. Лексико-семантичне наповнення внутрішнього мовлення героїні через увесь роман дозволяє побачити драматизм пошуків, суспільне тло, яскраві індивідуальні портрети її сучасників та сучасниць, зрозуміти колізії сімейних стосунків та побачити обрії нових цінностей, які пробиваються через соціальні обмеження.

Список використаної літератури:

1. Smith S. Attitudes Counterfeiting Life: The Irony of Artifice in Sylvia Plath's The Bell Jar // Sylvia Plath, Harold Bloom, ed. – New York, 1989.
2. Усі цитування здійснені за виданням: Plath S. The Bell Jar. – Harper Perennial Modern Classics, 2013. – 288 р.

Заболотная О. Р. Семантика протеста против патриархального дискурса в романе Сильвии Плат «The Bell Jar».

Аннотация

Роман «The Bell Jar» поднимает вопрос места творческой женщины в обществе. Сильвия Плат подробно описывает все страдания главной героини. Статья посвящена изучению лексического наполнения понятия ПРОТЕСТ в индивидуально-авторском стиле писательницы.

Ключевые слова: *постмодернизм, дискурс, безумие, протест, стереотип.*

Zabolotna O. R. Semantics of PROTEST against patriarchal discourse in Sylvia Plath's novel «The Bell Jar».

Summary

The article is devoted to the study of the lexical content of PROTEST in the Sylvia Plath's individual style.

In “The Bell Jar” Plath made clear connections between Esther's dawning awareness of the limited female roles available to her and her increasing sense of isolation and paranoia.

The novel “The Bell Jar” describes in detail all the physical and psychological suffering of the main character. The author is not detached from the characters, but writes about Esther as herself, having a similar experience.

Sylvia Plath integrated her own personal values, and her own personal life accounts into the autobiographical novel. «The Bell Jar» makes apparent the oppressive force (at least for women) of the model of separative selfhood that dominates patriarchal culture. The semiautobiographical novel deals with depression and suicide, as well as a search for one's identity, feminism, and rebirth. Therefore Plath told the truth in «The Bell Jar» – not only the autobiographical truth, though that was the part of it – but also a larger truth about how emotional suffering can make people feel isolated under their own airless glass jars.

Key words: *postmodernism, discourse, madness, protest, stereotype.*